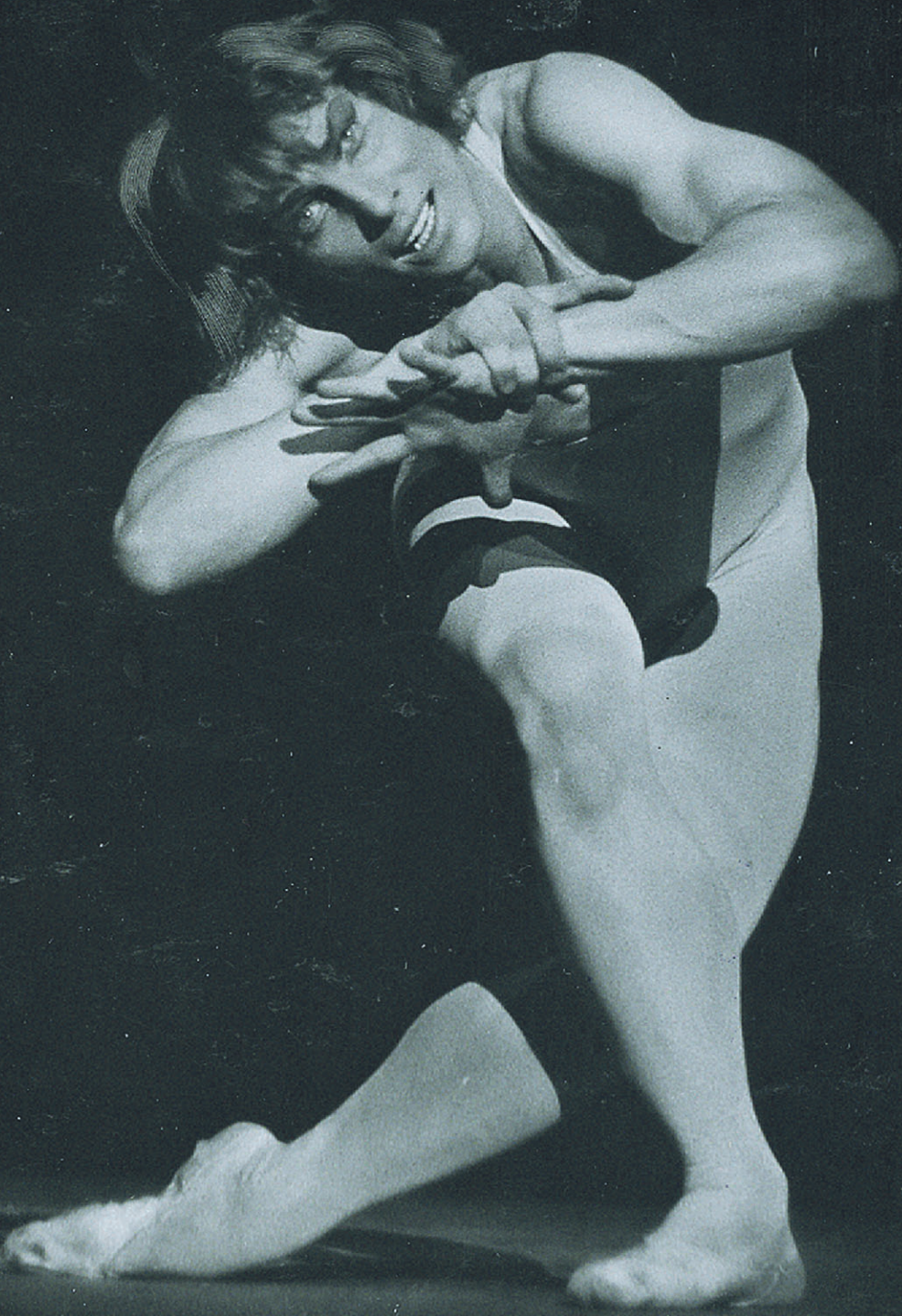

SÜNNIPÄEV. Tiit Härm lendas tantsijana nii kõrgelt, et jõudis välja ka filmi.

Tantsib Tiit Härm, aplaus pool tundi

1972. «Adagio».

INTERVJUU

TIIT
TUUMALU
toimetaja

Viktoriiniküsimus: kes eestlastest on mänginud ühes filmis koos Martin Scorsesega? Kes on esinenud Iraani šahhile ja Jordaania kuningale? Kes on andnud ühel päeval koguni neli etendust? Vastus: Tiit Härm, endine tantsija ja praegune ballettmeister, kes saab sel laupäeval 70-aastaseks.

Tiit, teid on väga raske tabada. Mul läks mitu päeva, enne kui see õnnestus. Ka teie esialgne vastus minu in-

tervjuusoovile oli eitav. Kas te hoiate nime tähelepanust kõrvale? Kas nüüd nimme, aga... Vaadake, mind saadeti ju sisuliselt pensionile, isegi lehed kirjutasid, et nüüd algab teatris uus ajastu (peab silmas Aivar Mäe ja Toomas Eduri tulekut Estonia teatrisse 2009. aastal – T. T.). Milleks ma kusagil veel figureerima peaksin?

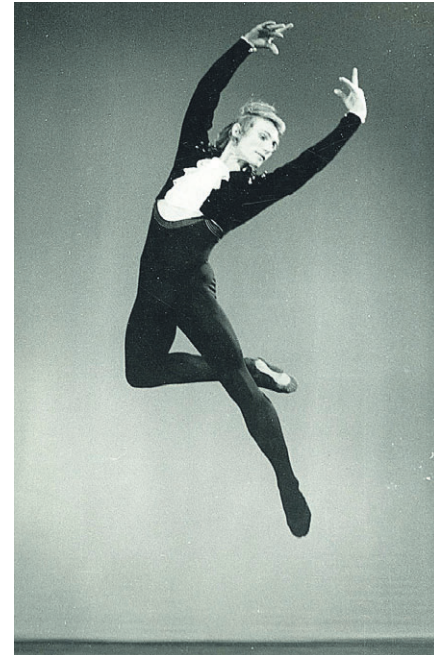
70. sünnipäev võiks küll olla põhjus, miks korraks tagasi vaadata. Oh... See on küll väga kena, kui keegi tervitab, aga... Ma väldin selliseid asju, kui vähegi võimalik. Minu mõtted sellel päeval on seotud hoopis vanematega. Vahel naljatades ütlen, et mis sünnipäev, et ma saan ju ainult vanemaks. Mulle pole seda vaja, aga minu vanemad... See on ju nende päev! Nemad sünnitasid siia maailma midagi uut.

Kui sageli te sellele mõtlete, mis oli? Üldse ei mõtle. Teie pärast olen mõelnud, kui te mult seda intervjuud küsisite. Vaadake, mul on suur respekt teie vastu ja kui te kinnitasite, et seda on vaja...

On vaja. Kas te ei ole kunagi tänaval kuulnud enda kohta, et näe, Olaf Andvarafors läheb? (Muheleb.) Kes see ütleski, et kunstidest kõige tähtsam on filmikunst?

Sellepärast ongi vaja. «Hukunud Alpinisti hotelli» näidatakse mitu korda aastas – äsja jälle –, aga millal tuli viimati telerist «Tantsib Tiit Härm» – rohkem kui tund aega teie karjääri suurepärast jäädvustust? Kas noorem põlvkond üldse teabki, kui vägev tantsija te kunagi olete? Räägime siis sellest vähemalt. Vist pole jah minu tantsu pare-

mini üles võetud. Ma ise hindan seda, et seal on Goleizovski, Tšernõšovi, Murdmaa loomingu jäädvustatud – kõik olulised koreograafid minu karjääris. Ma mäletan, kuidas Grigorovitš (Moskva Suure Teatri peaballettmeister – T. T.) taltis seda filmi spetsiaalselt vaadata. Siis ju plaate ei olnud veel, nii et ma tassisin rasked filmikarbid lennukisse ja sõidutasin need Moskvasse – täitsa oopus. Aga see oli ju Grigorovitš! Vaatas seda ihuüksi suures kinosaal, tundus, et meeldis, mainis ainult, et noh, peab siis nii palju rääkima, kui võib tantsida... Tõsi, ma lobisen seal päris palju, aga aeg oli selline, et tuli puust ja punaseks ette teha, üle seletada, mis sa oma tantsuga öelda tahad. Aga selle juurde naastes, et mis oli ja kas ma seda mee-

1968. Basilio balletis «Don Quijote».

1971. Suryin balletis «Joanna tentat

nutan... Vaadake, mul on kodu üks terve tuba kaste täis, ei mahu liikumagi – ligemale 40 võib neid kokku tulla, lisaks kohvrid –, see on terve mälestuste maailm, ükskõik, mida sa seal siis parasjagu ei võtaks. Kui ma selle intervjuuga seoses üritasin seal midagi välja urgitseda, nii igaks juhuks, leidsin vaid paar asja ja võin nüüd ainult sellest rääkida kolm päeva. Aga ma ju tapan ainult teie aega. Tõmmake pidurit, kui vaja!

Sellepärast ma olen neisse kastidesse vaatamist kogu aeg edasi lükanud. Kunagi ütlesin, et küll vanaduses tuleb see aeg, kui saab hakata heietama... Ja teate: see aeg ei ole veel kätte jõudnud. Lihtsalt aega ei ole! Abikaasa küsib, kas sa selle või tolle tegid ära, mina vastan, et tead, aega ei ole. Nagu mingi naljanumber.

Millega ta tegelete praegu?

Vaatan puulatvu... (Naerab.) Hiiu maal. Seal on minu pelgupaik. Taastun. Mul oli vahepeal terviseiga viletsasti, pidin kohe ära surema, doktor ütles, et kaks nädalat ja siis on lõpp. Viimasel hetkel sain abi.

Eks pinged hakkasid ühel hetkel kuhjuma. Stressi hulk, millest tuli end läbi närida, üle pea. Muutused, mis toimusid Estonias minu sealoleku aja viimasel perioodil, polnud loominguks tööks kuigi soodsad ja tekitasid pingelise olukorra. Seal alguse sai.

2011. aastal töite Läti rahvusballetis välja «Kameeliadaami» – fakt, mis Eestis pea täielikult tähelepanuta jäi.

Kui te selle ära märgite, siis aitäh teile. Oleksite te näinud, mis seal veel esietendusel toimus... Et publik nõnda skandeeriks – see oli mulle tõeline üllatus. Järgmisel päeval olid kõik etendused kuni hooaja lõpuni välja müüdnud.

See kõik võttis meeletu energia, ja siis see veel ka, et mis edasi saab. Maksma pidin terviseiga. Paar aastat olen püüdnud kontaktivõimaliselt elada, tervis on taastumas ja nüüd tuleb kaotatud aeg tagasi teha – otsida töövoimalust, kuigi Eestis pole see ilmselt võimalik... Kes see ikka Härm tahab...

Võib ka nii öelda, et ma otsin tööd. Rakendust. Seitsmes riigis olen ma lavastanud: akki keegi ikka kutsus mind veel seda tööd tegema?!

Tunnete, et anda oleks veel küll ja küll?

Ma ei saa ju teile kõiki oma salajutte ära rääkida... Te hakkate mõtlema, et Härm on hul-

luks läinud... Tegelikult teen ma praegu ühte balletti, lihtsalt enda jaoks. Mahleri muusika. Puudutab baltisaksa kultuuri.

Mis juhtus Tiit Härm Balletiteatriga, mille te asutasite – isegi esietendus oli juba välja kuulutatud? Mõte oli teha rahvusvaheline rändtrupp, aga finants ei kandnud lõpuni välja. Seal, kust oleks pidanud raha tulema, seda ei tulnud. Ma olen alati lugu pidanud artistidest ega armasta võlgu jääda, sellepärast palusin ise teatri tegevuse viimasel hetkel peatada.

Hea oli see, et me ei jõudnud isegi avalikku konkurssi välja kuulutada, kui juba läks jutt lahti, et selline asi on sündimas. Paari kuuga oli soovivalduste hulk kogu maailmast nõnda suur ja kvaliteetne, et... Siia maani küsitakse. Vaatame. Võimalik, et teater muudab omandivormi... Ma ei ole lootust kaotanud.

Kas ma sain õigesti aru, et Estonia teatrisse pole te oma jalga tõstnud 2009. aasta lõpust peale? Tõsi.

Pole põhimõtteliselt?

Jah, kuna mind on seal alavääristatud, siis ma sain aru, et on parem, kui ma absoluutselt ei puutu kokku selle teatriga. Aga paratamatult kuuled ja näed... Mis mulle südamevalu teeb? See, et ära on läinud hulk inimesi. See, et järjest väheneb nende tantsijate hulk, kelle on üles kasvatatud meie enda pedagoogid. See, et meie balletis pole veel olnud nii palju traumasid nagu viimastel aastatel, mis viitab suurtele puudujääkidele. See, et rahvusoperit juhitakse nagu äriprojekti. Aga see pole vist enam sünnipäevajutt.

Muuseas, 2009. aastal sai täis 50 aastat sellest, kui ma esimest korda tantsisin Estonia laval karjuse tantsu «Pähklipurejas», veel balletikooli õpilasena. Sümbolne, kas pole? Ja mu ema sündis siis, kui sündis eesti ballett, ja Tiit Härm sündis siis, kui sündis balletikool – nii et kõik klappib.

Ema tunnistas mulle kaks nädalat enne oma surma – ta nägi ära veel «Kameeliadaami» Estonia esietenduse –, et pole mulle varem rääkinud, kuidas ta tegelikult kogu elu tahtis väga tantsida. Kujutage ette, kandis seda enesega kaasas, aga ei rääkinud. Ta toetas mind eluaeg, isa ei toetanud näiteks, isa oli ratsionaalne, ta ütles, et teatris on palju neid... noh... Ma sain aru küll, mida ta mõtles – neid «tendentsiga» mehi... Ta teadis, kuna oli ise teatris lavatöeline, ja kartis, et...